

DOI: <https://doi.org/10.33994/kndise.2023.68.61>
УДК 347.77:343.98

Ірина Миколаївна Коросташова
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри правоохоронної діяльності

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4024-802X>
ID Web of Science FKE-5037-2022
E-mail: irynakorostashova@ukr.net

*Навчально-науковий інститут права
та міжнародно-правових відносин
Університету митної справи та фінансів*

ПРО ДЕЯКІ АСПЕКТИ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ (ЕКСПЕРТНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ) ОБ'ЄКТІВ АВТОРСЬКОГО ПРАВА: ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ В НАЦІОНАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ КОНЦЕПЦІЙ «ОРИГІНАЛЬНОСТІ» ТА «ОБ'ЄКТИВНОЇ ФОРМИ» ТВОРУ ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ

Статтю присвячено узагальненню підходів до проведення судових експертиз (експертних досліджень) у сфері інтелектуальної власності, зокрема об'єктів авторського права. Проведено аналіз норм міжнародного права та новел національного законодавства, якими впроваджено поняття «твір» та видів творів, концепції «оригінальності» й «об'єктивної форми» вираження твору, а також конкретизовано час (момент) виникнення авторського права та ін. Узагальнено новели правової охорони об'єктів авторського права, що мають враховуватись судовими експертами під час проведення судових експертиз (експертних досліджень). Сформульовано рекомендації, щодо постановки перед судовими експертами питань під час призначення судової експертизи (замовлення експертного дослідження) у сфері авторського права.

***Ключові слова:** судова експертиза (експертне дослідження), об'єкт інтелектуальної власності, об'єкт авторського права, твір, правова охорона, критерії охороноздатності, оригінальність твору, об'єктивна форма вираження твору.*

Постановка проблеми. Інститут авторського права є однією із складових права інтелектуальної власності, правове регулювання якого забезпечує правову охорону авторського права та суміжних прав й сприяє розвитку наукової, музичної та художньої творчості у всьому світі та в Україні зокрема.

Новели в правовому регулюванні правової охорони у сфері авторського права і суміжних прав обумовлюють й зміни у підходах до проведення судової експертизи (експертних досліджень) у цій сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання теорії та практики судової експертизи об'єктів права інтелектуальної власності вивчали:

О. Голікова, П. Крайнев, Н. Кісіль, В. Коваленко, Н. Ковальова, І. Поліщук, І. Стародубов, Л. Тимошик, В. Федоренко та інші. Проблематиці проведення судових експертиз (експертних досліджень) об'єктів права інтелектуальної власності присвятили свої праці: Ю. Аллахвердієв, О. Бутнік-Сіверський, Г. Дорожко, О. Дорошенко, О. Золота, Р. Кірін, О. Ключев, І. Коросташова, С. Науменко, О. Орлюк, Е. Сімакова, В. Хоменко та ін.

Дослідженню ж концепцій «оригінальності» та «об'єктивної форми» присвячено поодинокі праці українських науковців, серед яких: В. Дроб'язко, Р. Дроб'язко, Л. Майданик, О. Штефан.

Мета дослідження. Метою статті є аналіз норм міжнародного права (Бернської конвенції про охорону авторського права) та національного законодавства, зокрема Цивільного кодексу України та Закону України «Про авторське право і суміжні права» від 01.12.2022 №2811-IX, що регулюють правову охорону авторських прав, зокрема визначають умови правової охорони та критерії охороноздатності («оригінальності» та «об'єктивної форми») творів, а також часу (моменту) створення творів й інших особливостей їх правової охорони, що мають враховуватись судами під час призначення судових експертиз та суб'єктами, що замовляють проведення експертних досліджень й відповідно мають враховуватися судовими експертами під час проведення судової експертизи (експертного дослідження).

Викладення основного матеріалу. З 01 січня 2023 року в Україні набув чинності новий Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 01.12.2022 №2811-IX, що розроблений на виконання статей 157-192 Глави 9 «Інтелектуальна власність» Розділу IV «Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» від 27.06.2014.

Зміни, що відбулись у національному законодавстві у сфері авторського права та суміжних прав є результатом імплементації до національного законодавства низки актів вторинного законодавства ЄС (Директив Європейського Парламенту та Ради Європи у сфері охорони авторського права та суміжних прав, серед яких:

– Директива 93/83/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 27 вересня 1993 року про узгодження деяких положень авторського права і суміжних прав та застосування їх до супутникового мовлення і кабельної ретрансляції (Офіційний вісник ЄС, L 248, 06.10.1993);

– Директива 96/9/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 11 березня 1996 року про правову охорону баз даних (Офіційний вісник ЄС, L 77, 27.03.1996);

– Директива 2001/29/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 22 травня 2001 року про гармонізацію певних аспектів авторського права та суміжних прав у інформаційному суспільстві (Офіційний вісник ЄС, L 167, 22.06.2001);

– Директива 2001/84/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 27 вересня 2001 року про право слідування на користь автора оригінального твору мистецтва (Офіційний вісник ЄС, L 272, 13.10.2001);

– Директива 2006/115/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 12 грудня 2006 року про право оренди, позички та деякі суміжні права у сфері інтелектуальної власності (Офіційний вісник ЄС, L 376, 27.12.2006);

– Директива 2009/24/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 23 квітня 2009 року про правову охорону комп'ютерних програм (Офіційний вісник ЄС, L 111, 05.05.2009);

– Директива 2012/28/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 25 жовтня 2012 року про окремі випадки дозволеного використання сирітських творів;

– Директива 2014/26/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 26 лютого 2014 року про колективне управління авторським правом і суміжними правами та мультитериторіальне ліцензування прав на музичні твори для онлайн використання на внутрішньому ринку (Офіційний вісник ЄС, L 84/72, 20.03.2014).

Імплементация міжнародних стандартів в національне законодавство має на меті зближення правових систем України та ЄС у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності й створення ефективного механізму правової охорони авторського права та суміжних прав, а також розвитку співробітництва у вказаній сфері та ринків, пов'язаних зі створенням і використанням об'єктів авторського права та суміжних прав.

Зокрема, вищевказаним законом деталізовано правовідносини у сфері авторського права і суміжних прав та впроваджено низку новел, що стосуються правової охорони у вказаній сфері. Вищевказані новели стосуються: визначення змісту низки термінів у законодавстві про авторське право, про необхідність змістовного наповнення яких вже давно піднімалися питання серед науковців та практиків; реалізації в національному законодавстві концепції «оригінальності» творів, як передумови їх правової охорони, а також концепції «об'єктивної форми» твору та ін. Зазначене свідчить про необхідність дослідження вищевказаних новел на предмет можливих змін у підходах до судової експертизи об'єктів авторського права.

Судова експертиза відіграє пріоритетну роль у впровадженні передових досягнень науки й техніки та сприяє надійності системи доказування у справі. У деяких випадках призначення та проведення судової експертизи є не лише необхідним, а єдиним можливим засобом з'ясувати істину й вирішити судовий спір [1, с. 327]. Оскільки судова експертиза (експертне дослідження) не може проводитись експертом на свій розсуд, суб'єкт, що призначає (замовляє) судову експертизу (експертне дослідження)..., для визначення властивостей досліджуваного об'єкта інтелектуальної власності має чітко визначити певне експертне завдання й поставити на вирішення експерта конкретні питання [2, с. 654].

Все вищевказане свідчить про те, що у випадку призначення/замовлення судової експертизи/експертного дослідження об'єктів авторського права, судом, що призначає експертизу об'єктів авторського права та особами, що замовляють її проведення, а також самими судовими експертами мають враховуватися новели національного законодавства про авторське право та суміжні права, а в ряді випадків і формуватися нові підходи до проведення судових експертиз.

Предметом судової експертизи у сфері авторського права є фактичні дані та обставини судового спору (справи) про властивості, ознаки, закономірності створення й використання об'єктів авторського права, критерії їх охороноздатності, форму вираження, момент з якого об'єкт авторського права вважається створеним, а також вартість таких об'єктів, завдані збитки та економічні операції щодо цих об'єктів, які мають значення для досудового розслідування чи судового провадження й установлюються шляхом застосування судовим експертом спеціальних знань у порядку встановленому законом.

З огляду на вищевказане, розглянемо детальніше деякі новели Закону України «Про авторське право та суміжні права» від 2022 року. Важливим кроком у нормативно-правовому регулюванні правової охорони авторських прав є визначення поняття «твір», що є базовим терміном, який широко використовується в національному законодавстві про інтелектуальну власність. Однак, питання щодо законодавчого визначення змісту цього терміну тривалий час залишалось не вирішеним.

Згідно п. 56 ст. 1 Закону України «Про авторське право та суміжні права» від 2022 року, – «твір – оригінальне інтелектуальне творіння автора (співавторів) у сфері науки, літератури, мистецтва тощо, виражене в об'єктивній формі» [3]. Вказане визначення має декілька характерних ознак змістовного наповнення терміну «твір», а саме йдеться про: а) «оригінальність» інтелектуального творіння; б) необхідність вираження його в «об'єктивній формі»; в) вказано на суб'єкта \ суб'єктів, які вважаються творцем \ творцями (автор \ співавтори), якими можуть бути лише фізичні особи, а також г) визначено конкретні сфери діяльності людини результат діяльності в яких може називатися «твором», зокрема йдеться про сфери: науки, літератури та мистецтва.

Отже, виходячи із змісту п. 56 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про авторське право та суміжні права» від 2022 року суттєвою ознакою твору є його «оригінальність» [3]. Крім того, у ч. 1 ст. 7 вищевказаного закону, законодавець фактично визначає «оригінальність» критерієм охороноздатності твору [3].

Досліджуючи поняття оригінальності твору Л. Майданик у 2018 році зазначала про те, що «...поняття «оригінальність» визнається всіма правовими системами світу як передумова надання охорони твору авторським правом, однак єдиний підхід до розуміння цього інституту відсутній [4, с. 35].

Слід сказати, що в Україні висновок про таку передумову правової охорони об'єктів авторського права, як «оригінальність» впливає із змісту ст. ст. 418, 421, 433, 435 ЦК України, а також із ст. ст. 7, 8 Закону України «Про авторське право та суміжні права» від 23.12.1993. № 3792-XII, що вказують на творчий характер діяльності особи, результатом якого є об'єкти інтелектуальної власності.

Так, згідно з ч. 1 ст. 418 ЦК України: «Право інтелектуальної власності – це право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або на інший об'єкт права інтелектуальної власності» [5]. Згідно зі ст. 421 ЦК України визначено, що: «Суб'єктами права інтелектуальної власності є: творець (творці) об'єкта права інтелектуальної власності (автор, виконавець, винахідник тощо)...» [5].

У Великому тлумачному словнику сучасної української мови слово «творчість» визначається в декількох значеннях, зокрема це: «Діяльність людини, спрямована на створення духовних і матеріальних цінностей» / «Діяльність, пройнята елементами нового, вдосконалення, збагачення, розвитку» [6, с. 1435].

Отже, всі об'єкти інтелектуальної власності й авторського права зокрема є результатом інтелектуальної творчої діяльності людини (результатом творчості). Вияв творчості відображається у оригінальних рішеннях автора твору. Сама ж «оригінальність», може мати вияв у змісті та/або у формі твору, що є критерієм (передумовою) правової охорони об'єкта авторського права.

Слід сказати, що вказаний критерій охороноздатності об'єкта авторського права має декілька складових. Перша складова – вказує на те, що автором творцем такого об'єкта може бути лише фізична(ні) особа(и) – творець, а не, наприклад, штучний інтелект. Друга – передбачає необхідність виявлення наявності оригінального рішення в результаті творчої діяльності автора, що є важливим критерієм охороноздатності об'єкта авторського права та по суті є оціночною категорією.

Отже концепція «оригінальності» твору, обумовлена творчим характером діяльності людини в результаті є створення об'єкту інтелектуальної власності й зокрема твору. Така позиція ще у 2012 році отримала підтвердження в постанові Пленуму Вищого Господарського Суду України від 17.10.2012 №10/2018 «Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності» (п.25), що також сприяло реалізації в національному законодавстві концепції «оригінальності» твору.

Проведемо порівняльний аналіз деяких норм Бернської конвенції «Про охорону літературних і художніх творів» (далі – Конвенція), Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) та нового Закону України «Про авторське право і суміжні права» 2022 року, що стосуються концепцій «оригінальності твору» та «об'єктивної форми твору» (Таблиця 1).

Таблиця 1

Порівняльна таблиця правових норм

Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів (Паризький Акт від 24.08.1971. змінений 02.10.1979) [8]	Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV [5]	ЗУ «Про авторське право і суміжні права» від 01.12.2022 № 2811-IX [3]
1	2	3
<p>Ст. 2 (1) Термін «Літературні і художні твори» охоплює всі твори в галузі літератури, науки і мистецтва, <u>яким би способом і в якій</u></p>	<p>Ч. 2 ст. 433 <u>Твори є об'єктами авторського права</u> без виконання будь-яких формальностей щодо них та <u>незалежно від</u> їх завершеності,</p>	<p>Ст. 7 Охорона об'єктів авторського права 1. Охорона поширюється лише на форму вираження об'єктів авторського права.</p>

Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів (Паризький Акт від 24.08.1971. змінений 02.10.1979) [8]	Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV [5]	ЗУ «Про авторське право і суміжні права» від 01.12.2022 № 2811-IX [3]
1	2	3
<p><u>би формі вони не були виражені, як-то....</u> (2)Проте за законодавством країн Союзу зберігається право приписати, що літературні і художні твори або будь-які певні їх види не підлягають охороні, якщо вони не закріплені в тій або іншій матеріальній формі.</p> <p>Ст. 8 <u>Автори</u> літературних і художніх творів, охороняються цією Конвенцією протягом усього терміну дії їх прав <u>на оригінальні твори</u> користуються виключним правом перекладати і дозволяти перекладати своїх творів.</p>	<p>призначення, цінності тощо, а також <u>способу чи форми їх вираження.</u></p>	<p><u>Охороні підлягають усі оригінальні твори</u> – оприлюднені та неоприлюднені, завершені та незавершені, <u>незалежно від</u> їх призначення, жанру, обсягу, а також <u>способу вираження.</u></p>
Аналіз норм		
<p>1) із змісту ст. 8 Конвенції випливає, що нормами конвенції охороняються права авторів саме на оригінальні твори;</p> <p>2) із змісту ст. 2 Конвенції витікає, що правовій охороні підлягають літературні та художні твори незалежно від способу і форми їх вираження. Однак, із самої норми також випливає, що хоча спосіб і форма вираження немає значення</p>	<p>1) норми ЦК України не містять жодних вимог чи критеріїв охороноздатності, зокрема й щодо оригінальності творів.</p> <p>2) норми ЦК України, є співзвучними з ч. 1 ст. 2 Бернської конвенції, оскільки конкретних вказівок про способи і форму вираження творів, що підлягають правовій охороні норми ЦК України не містять.</p>	<p>1) в нормах спеціального закону з'явився критерій охороноздатності – оригінальність твору.</p> <p>2) відповідно, правова охорона розповсюджується лише на оригінальні твори.</p>

Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів (Паризький Акт від 24.08.1971. змінений 02.10.1979) [8]	Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV [5]	ЗУ «Про авторське право і суміжні права» від 01.12.2022 № 2811-IX [3]
1	2	3
<p>для настання правової охорони, але і спосіб, і форма вираження твору, як такі все ж мають місце.</p> <p>В той же час, оскільки, вказані норми Конвенції є нормами «м'якого права» (англ. – «soft law»), то в нормах Конвенції, міститься вказівка на те, що питання закріплення творів в тій чи іншій формі та їх правової охорони визначається на розсуд національного законодавця.</p>		

Отже, із норм Бернської конвенції випливає, що охороні підлягають саме оригінальні твори. Вищезазначене спонукало до реалізації концепції «оригінальності» твору у національному законодавстві. Тому, у Законі України «Про авторське право і суміжні права» від 01.12.2022 № 2811-IX, введено такий критерій охороноздатності об'єктів авторського права, як – «оригінальність», що перекликається з нормами Бернської конвенції, однак створює колізію між нормами ЦК України та спеціальним законом.

Отримавши юридичне закріплення, вказана концепція стала передумовою надання правової охорони об'єктам авторського права. Тому, у випадках необхідності встановлення відповідності критерію охороноздатності твору – *перед експертом має ставитися питання, щодо відповідності такого твору критерію оригінальності*.

Тепер розглянемо більш детально концепцію «об'єктивної форми» вираження твору. Згідно з ч. 1 ст. 7 вищевказаного закону: «1. Охорона поширюється лише на *форму* (курсив авт.) вираження об'єктів авторського права. Охороні підлягають усі *оригінальні* (курсив авт.) твори – оприлюднені та неоприлюднені, завершені та незавершені, незалежно від їх призначення, жанру, обсягу, а також способу вираження» [3].

За Великим тлумачним словником сучасної української мови, слово «форма» означає: «1. Обриси, контури, зовнішні межі предмета, що визначають його зовнішній вигляд... 4. Тип, будова, спосіб організації чого-небудь; зовнішній вияв якого-небудь явища, пов'язаний з його сутністю, змістом [6, с. 1543].

Із вищевказаного випливає, що в залежності від виду творчості, результатом якої є той чи інший твір (об'єкт авторського права), правова охорона [9, с. 66-73] може поширюватися на: обриси, контури, зовнішні межі предмета, що визначають його зовнішній вигляд або тип, будову, спосіб організації такого об'єкта чи зовнішній вияв твору, пов'язаний з його сутністю, його змістом. Отже, у разі необхідності вирішення питання щодо розповсюдження правової охорони на об'єкт авторського права, що пов'язаний із формою його вираження на вирішення експерта слід поставити наступні питання (в залежності від виду творчості результатом якої є твір), а саме:

– Чи використано в спірному об'єкті авторського права обриси, контури, зовнішні межі предмета, що визначають його зовнішній вигляд?

– Чи є спірний об'єкт авторського права схожим за типом, будовою, способом організації чи зовнішнім виявом та/або пов'язаним з його сутністю та \ або змістом, що могли б свідчити про використання певного об'єкта авторського права?

Важливою новелою також є те, що законодавець визначив у цьому законі те, що: «Частина твору, яка може використовуватися самостійно, зокрема оригінальна назва твору, оригінальний персонаж твору, у разі її використання окремо від твору, у складі якого вона створена, розглядається як твір та охороняється відповідно до цього Закону» (ч. 2 ст. 7) [3]. Вищевказане звільняє автора (авторів) від необхідності доведення суду, що оригінальна назва твору, оригінальний персонаж твору, у разі її використання окремо від твору, у складі якого вона створена є об'єктом авторського права, що підлягає правовій охороні, що має значення здебільшого у випадках, коли автор (автори) не здійснювали державну реєстрацію таких об'єктів. Тому, у разі необхідності вирішення питання, щодо розповсюдження правової охорони на оригінальну назву твору, оригінальний персонаж незареєстрованого твору (у разі її/його використання окремо від твору, у складі якого вона / він створені), на розгляд судового експерта слід поставити наступне питання:

– Чи була (був) використана(ний) оригінальна назва твору (оригінальний персонаж твору), окремо від твору, у складі якого вона (він) створені?

Слід звернути увагу й на те, що за нормами Бернської Конвенції [8] та ЦК України [5] для настання правової охорони на об'єкт авторського права спосіб і форма вираження твору не мають жодного значення, оскільки з вищевказаних норм витікає, що твори можуть бути виражені у будь-який спосіб та у будь-якій формі, то за нормами спеціального закону [3], не має значення лише спосіб вираження твору, однак є конкретна вимога щодо форми вираження твору («об'єктивна форма»).

На думку В. С. Дроб'язко та Р. В. Дроб'язко: «Форма вираження твору в доктрині авторського права України розглядається як об'єктивна форма втілення твору, яка може бути відтворена та сприйнята органами чуття» [10, с. 147].

Позиція Л. Майданик з цього питання певним чином відрізняється, зокрема: «З урахуванням сучасних доктринальних підходів та європейської

судової практики, об'єктивна форма вираження твору як обов'язкова ознака твору може визначатися через точне (однозначне) сприйняття такої форми зором чи слухом людини, при цьому статичність не є релевантною характеристикою в такому разі. Відтворюваність не посідає головне місце при наданні авторсько-правової охорони твору. Видається, що суб'єктивність сприйняття людиною є визначальним критерієм у цьому контексті, що виключає авторсько-правову охорону» [11, с. 98].

З вищевказаного випливає, що об'єктивна форма вираження твору безпосередньо пов'язана з можливістю його сприйняття і в певній мірі із можливістю його відтворення.

Слід звернути увагу також на те, що згідно з ч. 3 ст. 7 Закону України «Про авторське право і суміжні права»: «Охорона не поширюється на технології створення та вираження твору, на ідеї, теорії, принципи, методи, процедури, процеси, системи, способи, концепції, відкриття, навіть якщо вони у творі виражені, описані, пояснені, проілюстровані» [3]. Отже, оскільки все вище зазначене не захищається авторським правом, автор має подбати про інші способи захисту прав інтелектуальної власності, що не є об'єктами авторського права. У разі необхідності вирішення питання про те, що саме використано («об'єктивна форма» твору чи ідея, теорія, принцип, метод, процедура, процес, концепція та т.ін.), перед судовим експертом слід ставити питання:

– Чи є предметом використання об'єктивна форма твору?

Одним із найважливіших питань, що стосуються правової охорони об'єктів авторського права є також питання що стосується часу (моменту) створення твору. Проведемо порівняльний аналіз відповідних норм з цього питання (таблиця 2).

Таблиця 2

Порівняльна таблиця правових норм

Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів (Паризький Акт від 24.08.1971 змінений 02.10.1979) [8]	Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV [5]	Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 01.12.2022. № 2811-IX[3]
1	2	3
<p>П. п. (1), (2) ст. 7</p> <p>(1) Термін охорони, надаваний цією Конвенцією, становить увесь час життя автора і п'ятдесят років після його смерті.</p> <p>(2) Проте для кінематографічних творів країни Союзу вправі передбачити, що термін</p>	<p>Ч. 1 ст. 437</p> <p><u>Авторське право виникає у його автора з моменту створення твору.</u></p>	<p>Ст. 9 Виникнення і здійснення авторського права. Презумпція авторства</p> <p>1. Авторське право на твір виникає внаслідок факту його створення.</p> <p><u>Твір вважається створеним з моменту першого надання йому будь-якої об'єктивної</u></p>

Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів (Паризький Акт від 24.08.1971 змінений 02.10.1979) [8]	Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV [5]	Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 01.12.2022. № 2811-IX[3]
1	2	3
<p>охорони закінчується через п'ятдесят років після того, як твір за згодою автора було зроблено доступним для загального відома, або – якщо протягом п'ятдесяти років з часу створення такого твору ця подія не настане – що термін охорони закінчується через п'ятдесят років після створення твору.</p> <p>П. (4) ст. 7 За законодавством країн Союзу зберігається право визначати термін охорони фотографічних творів і творів прикладного мистецтва, охоронюваних у якості художніх творів; проте цей термін не може бути менший двадцяти п'яти років від часу створення такого твору.</p>		<p><u>форми</u> (письмової, речової, електронної (цифрової) тощо).</p>
Аналіз норм		
<p>Із змісту ст. 7 Конвенції випливає, що термін правової охорони певних видів творів відраховується від часу їх створення. Однак, будь якої конкретизації стосовно того який саме час слід вважати часом створення твору норма не містить.</p>	<p>Моментом виникнення авторського права є момент створення твору. Однак, як і норми Конвенції, будь якої конкретизації стосовно того який саме час слід вважати часом створення твору ст. 437 ЦК України не містить.</p>	<p>Моментом створення твору є момент надання останньому будь-якої об'єктивної форми.</p>

Отже, норми ЦК України та норми спеціального закону є узгодженими щодо того, внаслідок чого виникає авторське право на твір, а саме – «внаслідок факту його створення». Однак, в новому Законі України «Про авторське право і суміжні права» від 2022 року додатково уточнено коли саме твір вважається створеним – «з моменту первинного надання йому будь-якої об'єктивної форми (письмової, речової, електронної (цифрової) тощо)».

Тому, у разі виникнення спору з приводу встановлення авторства на твір, виходячи з норм Закону України «Про авторське право і суміжні права» від 2022 року серед інших питань перед експертом має ставитися й питання *щодо встановлення моменту (часу) первинного надання об'єкту авторського права будь-якої об'єктивної форми.*

Висновки. Аналіз новел національного законодавства про авторське право та суміжні права, якими законодавець запровадив реалізацію в Україні концепцій «оригінальності» та «об'єктивної форми», а також конкретизував час (момент) виникнення авторського права, певним чином вплинули й на концепцію правової охорони об'єктів авторського права. Зазначене обумовлює необхідність проведення ретельного аналізу норм національного законодавства й коригування підходів до призначення (замовлення) судової експертизи (експертного дослідження) й відповідно має враховуватись судовими експертами під час проведення судової експертизи (експертних досліджень) об'єктів авторського права.

Перелік посилань

1. Науменко С. М., Золота Л. В. Особливості судової експертизи об'єктів інтелектуальної власності в Україні та закордоном. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2021. № 23 DOI: <https://doi.org/10.32353/khrife.1.2021.25>.
2. Коросташова І. М. Особливості судової експертизи (експертних досліджень) у сфері інтелектуальної власності, пов'язаних з умовами надання правової охорони промисловим зразкам, визначення критеріїв охороноздатності та обсягу використання. *Криміналістика і судова експертиза*. 2022. Вип.67. С.648-657. DOI: <https://doi.org/10.33994/kndise.2022.67.65>
3. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 01.12.2022 №2811-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text> (дата звернення: 12 травня 2023 р.)

References

1. Naumenko, S. M., Zolota, L. V. (2021) Peculiarities of forensic examination of intellectual property objects in Ukraine and abroad. *Theory and practice of forensic examination and criminology*. No. 23. Retrieved from: DOI: <https://doi.org/10.32353/khrife.1.2021.25>. (in Ukrainian).
2. Korostashova, I. M. (2022) Peculiarities of forensic examination (expert research) in the field of intellectual property, related to the conditions of granting legal protection to industrial designs, determining the criteria for protection and scope of use. *Criminalistics and Forensics*. Issue 67. P.648-657. Retrieved from: DOI: <https://doi.org/10.33994/kndise.2022.67.65> (in Ukrainian).
3. On copyright and related rights: Law of Ukraine dated 01.12.2022 No. 2811-IX. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text> (access date 12.05.2023) (in Ukrainian).

4. Майданик Л. Поняття оригінальності твору в авторському праві: досвід ЄС, України та інших зарубіжних країн. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. №10 С. 32-36.
5. Цивільний кодекс України: Кодекс, Закон від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 12 травня 2023 р.)
6. Великий тлумачний словник сучасної української мови : 250000 / уклад. та гол. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: Пенум, 2005. VIII, 1728 с.
7. Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності: Постанова Пленуму Вищого Господарського Суду України від 17.10.2012 №10/2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0012600-12#Text> (дата звернення: 14 травня 2023р.)
8. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів: (Парижський Акт від 24 липня 1971 р., змінений 2 жовтня 1979 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_051#Text (дата звернення: 12 травня 2023р.)
9. Коросташова І. М. Адміністративно-правова охорона: загально-теоретичні аспекти. *Вісник Академії митної служби України*. 2015. Вип. 2 (15). С.66-73.
10. Дроб'язко В. С. Дроб'язко Р. В. Право інтелектуальної власності: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2004. 512 с.
11. Майданик Л. Поняття та межі об'єктивної форми вираження твору: аналіз європейського та українського підходів. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2019. № 1. С. 94-100. DOI: <https://doi.org/10.33731/12019.162749>
4. Maidanyk, L. (2018) The concept of originality of a work in copyright law: the experience of the EU, Ukraine and other foreign countries. *Entrepreneurship, economy and law*. No. 10. P.32-36. (in Ukrainian)..
5. Civil Code of Ukraine: Code, Law of 16.01.2003 No. 435-IV. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (access date 12.05.2023) (in Ukrainian).
6. Busel, V. T. (Ed.) (2005). Comprehensive explanatory dictionary of the modern Ukrainian language. Kyiv. VIII, 1728 p. (in Ukrainian).
7. On some issues of the practice of resolving disputes related to the protection of intellectual property rights: Resolution of the Plenum of the Higher Economic Court of Ukraine dated 10/17/2012 No. 10/2018. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0012600-12#Text> (access date 14.05.2023) (in Ukrainian).
8. Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works: (Paris Act of July 24, 1971, amended on October 2, 1979. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_051#Text (access date 12.05.2023) (in Ukrainian).
9. Korostashova, I. M. (2015) Administrative and legal protection: general theoretical aspects. *Bulletin of the Academy of the Customs Service of Ukraine*. Vol. 2 (15). P.66-73. (in Ukrainian).
10. Drobiazko, V. S., Drobiazko, R. V. (2004). Intellectual property law: educational manual. Kyiv. 512 p. (in Ukrainian).
11. Maidanyk, L. (2019) The concept and limits of the objective form of expression of a work: an analysis of European and Ukrainian approaches. *Theory and practice of intellectual property*. No. 1. P.94-100. Retrieved from: DOI: <https://doi.org/10.33731/12019.162749> (in Ukrainian).

ON SOME ASPECTS OF FORENSIC EXAMINATION (EXPERT RESEARCH) OF OBJECTS OF COPYRIGHT: ISSUES OF IMPLEMENTATION IN NATIONAL LEGISLATION OF THE CONCEPTS OF «ORIGINALITY» AND «OBJECTIVE FORM» OF THE WORK AND EUROPEAN INTEGRATION PROCESSES

I. Korostashova

The article deals with the generalization of approaches to conducting forensic examinations (expert research) in the field of intellectual property, in particular, objects of copyright, which are the results of human creative activity in the fields of scientific, musical and artistic creativity. Attention is paid to the object of legal protection in copyright law – the «form» of the work. The author analyzed the norms of international law and national legislation, which establish the legal protection of copyright objects, and identified conflicts between the norms of the Civil Code of Ukraine and the new Law of Ukraine «On Copyright and Related Rights», in particular, regarding the definition of the criteria for the protective capacity of copyright objects, as well as the form of expression of the work and the time of occurrence of the copyright. The amendments to the national legislation, introduced the concept of «work» and types of works, as well as the concepts of «originality» and «objective form» of the expression of a work, the time (moment) of the creation it was investigated. It was established that the specified changes in the national legislation had a certain impact on the concept of the legal protection of copyright objects.

The issue of the legal protection of copyright objects, which should be taken into account by forensic experts during forensic examinations (expert studies), is summarized. Recommendations have been formulated for posing questions to court experts during the appointment of a forensic examination (ordering expert research) in the field of copyright.

Key words: forensic examination (expert research), object of intellectual property, object of copyright, work, legal protection, criteria of legal protection, originality of the work, objective form of expression of the work, time of origin of copyright.